

Raffi van den Berg is sinds een klein jaar algemeen secretaris van de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA/Orde). Zij las het visiestuk van de groep 'Notaris voor Rechtszekerheid' en vergelijkt de ontwikkelingen bij de Orde met die binnen de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB). 'Rechtszekerheid lijkt mij moeilijk aan de burger te verkopen.'

TEKST Miek Smilde | FOTO'S Truus van Gog

Raffi van den Berg formuleert snel, scherp en betrokken. Jarelang werkte ze als ambtenaar op het ministerie van Financiën waar ze leerde schakelen tussen de politieke, de ambtelijke en de maatschappelijke realiteit. 'Als organisatie moet je heel alert zijn op wat er allemaal gebeurt', zegt ze nu. 'Je moet weten wat er speelt in de achterban, welke discussies plaatsvinden op sociale netwerksites. Ik houd de fora op LinkedIn scherp in de gaten, dat zijn belangrijke graadmeters. Onlangs maakte een advocaat op zo'n netwerksite de medewerkers

van de Orde uit voor vadsige ambtenaren. Ik heb meteen gereageerd en ben langsgegaan. Dat werd een heel goed gesprek. Deze advocaat was bezig een soort afscheidingsbeweging te organiseren en zocht steun bij andere advocaten. Al pratend kwamen we erachter dat we veel dezelfde dingen zouden willen aanpakken en veranderen. De verschillen zijn vaak niet eens zo groot, maar de manier waarop mensen het willen aanpakken wel.' Van den Berg wist de betrokken advocaat ervan te overtuigen samen op te blijven trekken in plaats van een scheuring te veroorzaken. 'Verschillende kampementen in één organisatie is funest', zegt ze. 'Een gespleten

organisatie kan geen zaken doen op het politieke speelveld. Ik snap dat de groep "Notaris voor Rechtszekerheid" is voortgekomen uit de behoefte om zichtbaarder te worden en een sterkere lobby te voeren, maar uiteindelijk kan de gespletenheid de organisatie ook verzwakken. Verdeeldheid kan gemakkelijk worden uitgespeeld. Dat gun ik de notarissen niet.'

BLOEDBROEDERS

De NOvA en de KNB zijn juridische bloedbroeders. Beide zijn publiekrechtelijke organisaties met een wettelijk omschreven taak, beide vertegenwoordigen ze een professionele,

Raffi van den Berg:

‘Beroepsorganisaties hebben een ondankbare taak’

dus eigenwijze achterban. Politiek liggen beide beroepen al jaren onder vuur. Diverse wetsvoorstellen hangen als zwaarden van Damocles boven hun hoofden. Zo dreigt het demissionaire kabinet Rutte nog steeds om bepaalde, wettelijk omschreven taken van de notaris vrij te geven aan de markt en worstelt staatssecretaris Teeven al maanden met de Orde over het toezicht op de advocatuur. Van den Berg begrijpt dat notarissen zenuwachtig worden van al die plannen en daarom naar de KNB wijzen. Toch benadrukt zij dat elke notaris zelf moet bepalen hoe hij zich tot de politieke werkelijkheid verhoudt en hoe hij zijn bedrijf daarop inricht. Ze maakt een vergelijking met de sociale advocatuur waarin de tarieven sterk onder druk staan door de bezuinigingen op de gefinancierde rechtsbijstand. ‘De advocatuur mag zeker naar de Orde kijken als het over dit onderwerp gaat’, geeft Van den Berg aan. ‘Wij hebben als NOvA de taak om de toegang tot het recht te borgen. Maar als die toegang is geborgd en het gaat vooral nog over de portemonnee van de advocaat is het de vraag of wij nog een rol moeten spelen. Als de subsidiegelden worden bijgesteld en de uurtarieven gaan naar beneden, moet je je als ondernemer afvragen of je een kantoor nog wel draaiend kunt houden op gefinancierde rechtsbijstand alleen. Misschien is een gemengde praktijk met meer betalende cliënten in zo’n geval wenselijk. Elke advocaat moet zich dat zelf afvragen. Daarbij moet hij zich gesteund weten en gesteund voelen door de Orde, maar

alleen roepen dat wij harder tekeer moeten gaan tegen de staatssecretaris heeft geen zin.’

FRAGIELE POSITIE

Eigenlijk hebben de beroepsorganisaties een ondankbare taak, lacht Van den Berg. Zij vangen altijd de klappen op, van de politiek én van de achterban. ‘Wij zijn de buffer tussen de politiek en de professionals en dat betekent dat we vaak *gesandwicht* worden. De één noemt je te agressief, de ander een vadsige ambtenaar en daartussen moet je laveren.’ De algemeen secretaris is zich daarbij zeer bewust van de fragiele positie die de Orde - en met haar ook de KNB - inneemt. Eén advocaat die de fout ingaat en de hele organisatie wordt meegesleurd. ‘Cruciaal zijn de spreekwoordelijke rotte appels, daar lees ik elke dag *De Telegraaf* op na’, vertelt Van den Berg. ‘Je kunt als KNB of als Orde nog zoveel aan je zichtbaarheid doen, maar er zijn 3.300 notarissen en bijna 17.000 advocaten en zij bepalen het beeld. Eén notaris die er financieel een potje van maakt en je hangt als organisatie. Eén advocaat die sjoemelt met derdengelden en ik sta weer jaren op achterstand. Het gaat met andere woorden niet alleen om de organisaties, maar ook om de leden. Elke notaris en elke advocaat heeft een voorbeeldfunctie.’

ACTIEPUNTEN

Een van de actiepunten van de groep ‘Notaris voor Rechtszekerheid’ betreft het bureau van de KNB. Dat zou te groot zijn en te duur. Van den Berg snapt de behoefte aan verandering

wel, maar waarschuwt voor een al te rigoureuze reorganisatie. ‘Wil je als ondersteunende organisatie goed kunnen opereren, dan heb je vertrouwen nodig, ruimte en ook de middelen’, zegt ze. ‘Een radicale reorganisatie is niet verstandig. Vrijwel geen enkele minister wisselt zijn ambtelijke ploeg na de verkiezingen. Als bestuurder heb je de ervaring en kennis van bureaumedewerkers nodig. Volgens mij moet het nieuwe bestuur van de KNB juist proberen het bureau te motiveren mee te werken aan veranderingen. Elke organisatie vormt zich gaandeweg naar een nieuw bestuur, dat is juist eigen aan zo’n organisatie.’ Een andere ambitie van de nieuwe bestuurders is het vergroten van de zichtbaarheid van de notaris. Van den Berg raadt het notariaat aan daarbij vooral de verbinding met andere organisaties te zoeken. Ze noemt de actie tegen de voorgenomen verhoging van de griffierechten als voorbeeld. Samen met organisaties als de consumentenbond organiseerde de Orde een demonstratie in Den Haag. Driehonderd advocaten stonden in wapperende toga op het Plein, een beeld dat nog lang bleef hangen. ‘Maar ik heb geen notaris gezien. Dat vond ik jammer. Als je het met elkaar doet word je zelf zichtbaar, maar krijg je op een gegeven moment ook de credits van andere organisaties. Samen delen klinkt heel soft, maar het komt er wel op aan.’

‘Alle juridische professionals moeten samen strijden voor fundamentele beginselen’

RECHTSZEKERHEID

Van den Berg vindt dat alle juridische professionals samen moeten strijden voor fundamentele beginselen als het belang van de rechtsstaat en de scheiding der machten. Advocaten nemen daarbij wel een wat andere positie in dan notarissen, geeft ze toe. Onafhankelijkheid staat voor de advocaat voorop. De nieuwe voorzitter van de KNB, Van Gerven, heeft het vooral over rechtszekerheid. Bij zijn aantreden zei Van Gerven dat de burger het gevoel moet krijgen dat de notaris hem rechtszekerheid kan bieden. Van den Berg betwijfelt of dat nu de kernboodschap van het notariaat moet zijn. ‘Als wij als samenleving rechtszekerheid belangrijk hadden gevonden, dan hadden we geen beleggingshypotheken gehad en geen fancy financiële producten als achtergestelde spaardeposito’s en winstverdriëubbelers’, zegt ze nuchter. ‘Wie echt rechtszekerheid wil bieden, moet de burger confronteren met zijn eigen situatie en ik denk dat burgers dat niet willen. Burgers willen helemaal niet horen wat voor een risico’s ze lopen met hun hypotheek of de erfenis van hun ouders. De AFM doet het wel, die houdt burgers een spiegel voor en waarschuwt voor al te gekke hypotheek, maar dat kan de AFM doen als onafhankelijke toezichthouder. De KNB is dat niet en moet dus een ander verhaal hebben. Denk ik.

Als je aan de ene kant je zichtbaarheid wilt vergroten, maar aan de andere kant alleen maar “pas op” roept, werkt dat niet.’ Beter is het volgens Van den Berg om de notaris als volwaardige adviseur meer ruimte te geven, ook al gaat dat ten koste van zijn registrerende taak. ‘In het visiestuk wordt vooral de registrerende rol van de notaris benadrukt. Ik denk dat je als notaris juist heel servicegericht moet zijn, net als een advocaat. Wat heeft de cliënt nodig, welke oplossingen zijn mogelijk? In de advocatuur is die beweging al langer gaande. Advocaten zijn al lang niet meer uitsluitend procesvertegenwoordiger, maar veel eerder adviseur. Het notariaat lijkt nu de andere kant op te gaan met de keuze voor de “Latijnse notaris” die vooral de registers in de gaten houdt. Dat lijkt me risicovol. Neem het elektronisch transporteren van buitenlands vastgoed. Ik zie de notarissen vooral aarzelen bij deze ontwikkelingen, maar dat heeft geen zin. Het gaat namelijk gewoon gebeuren. De notaris moet anticiperen op dergelijke ontwikkelingen wil hij in de toekomst echt meerwaarde hebben.’

BINNENSHUIS

Ten slotte raadt Van den Berg de KNB aan de tegenspraak in eigen huis te organiseren. Ze doelt daarmee op een Raad van Advies zoals

de Orde die kent. Prominente bestuurders als Alexander Rinnooy Kan en Saskia Stuiveling hebben zitting in het orgaan dat lang niet altijd de adviezen geeft waarop Van den Berg zit te wachten. Onlangs werd nog gezegd dat advocaten niet zo moeilijk moesten doen over kernwaarden als onafhankelijkheid en partijdigheid die ‘flintertjes van rechtstatelijkheid’ werden genoemd. De onafhankelijkheid van de advocaat zou een ‘sentiment’ zijn. Van den Berg was *not amused*. ‘En toch ben ik blij met dat soort geluiden’, zegt ze. ‘Het zijn *wake up calls* op basis waarvan wij ons kunnen voorbereiden op kritische vragen uit de politiek en de maatschappij. Als de Raad van Advies het heeft over een graaicultuur moet ik daar wat mee. Als notarissen ook een dergelijk adviescollege zouden hebben, zouden ze hun discussies wellicht wat meer binnenshuis kunnen voeren. Dat is beter dan alles op straat uitvechten.’

Notariaat Magazine vroeg Ruud van Gerven, de nieuwe voorzitter van de KNB, naar een reactie op de mening van Raffi van den Berg op het visiestuk van de groep 'Notaris voor Rechtszekerheid'.

►► 'Juist nu is er behoefte aan een partij die rechtszekerheid borgt'

'Ik wil verdeeldheid juist voorkomen', benadrukt Van Gerven. 'De verschillen in het notariaat, zoals door Van den Berg benoemd, zijn wellicht ook kleiner dan op het oog lijkt. Ik zoek heel uitdrukkelijk de achterban op, bij de grote en kleinere kantoren. En als ik uitleg wat ons voor ogen staat, blijken veel mensen daarnaar te willen luisteren. Alle notarissen zijn ervan overtuigd dat wij een onmisbare, kwalitatief hoogwaardige positie innemen op de juridische markt. Het is in het belang van ons allemaal die positie te versterken en zichtbaar te maken.'

MEERWAARDE

Van Gerven beaamt de mening van de algemeen secretaris van de NOvA dat de 3.300 notarissen en kandidaat-notarissen in het land de ambassadeurs zijn van het vak. 'De persoonlijke ervaring bepaalt het beeld dat iemand van ons beroep en onze beroepsorganisatie heeft. Ik ben bang dat niet iedereen zich dat voldoende realiseert.' Volgens de nieuwe KNB-voorzitter ligt daar een duidelijke taak voor de KNB: iedere notaris moet begrijpen dat hij of zij mede het beeld bepaalt dat de buitenwereld heeft. Dat betekent ook dat iedere notaris moet kunnen uitleggen wat onze meerwaarde is, wat wij doen, wat wij kunnen en hoe belangrijk dat is. De KNB moet daarbij ondersteunend zijn en voorlichtingsmateriaal en informatie kunnen geven. Het beeld dat er sprake zou zijn van een radicale reorganisatie wil Van Gerven hier uitdrukkelijk nuanceren. 'Een ontmanteling van het bureau is niet aan de orde. Wij willen echt niet alles veranderen. Maar we laten wel een extern bureau de organisatie eens kritisch doorlichten om te bekijken wat er beter kan,

efficiënter. Dat doen we ook om onze achterban weer het vertrouwen te geven dat de KNB er voor hen is.' Van Gerven vindt dat het bureau van de KNB heel wat te bieden heeft. 'Maar we willen weten wat precies, waar behoefte aan is en hoe we dat het beste kunnen organiseren. Misschien dat een cafetaria-model een idee is.'

INVESTEREN

Van den Berg raadt in het interview aan om bij het vergroten van de zichtbaarheid vooral de verbinding met andere organisaties te zoeken. 'Helemaal mee eens', beaamt Van Gerven. Al wil de voorzitter nog wel kwijt dat de KNB wel samen met de Orde is opgetrokken met de actie tegen de verhoging van de griffierechten. 'Onze toenmalig voorzitter Sarneel heeft tijdens de demonstratie zelfs nog een speech gehouden. Wat daarover wordt gezegd, klopt dus niet helemaal.' Maar dat het notariaat sterker staat als het de steun van advocaten, accountants of andere organisaties als de consumentenbond kan organiseren, is volgens hem een feit. 'We moeten niet alleen voor onszelf toeteren. Wellicht dat dit in het verleden teveel is gebeurd. Reden te meer om coalities te sluiten en meer naar buiten te treden.' Dat betekent dat het notariaat meer moet investeren in het voeren van een actieve lobby. Van Gerven noemt het voorbeeld van de notaris-bij-echtscheiding. Aanvankelijk leek het erop dat het notariaat hier een politiek succes ging boeken. De Tweede Kamer stemde in met het voorstel dat ook de notaris voortaan een verzoek tot echtscheiding kon indienen. Maar in de Eerste Kamer ging het alsnog fout. 'De belangrijkste woordvoerder van de PVV in de senaat was een advocaat', geeft Van Gerven toe. 'En de advocatuur had geen belang bij een versterking van

onze rol. We hadden meer gas moeten geven. Die politieke lobby willen we beter structureren.' Daarnaast is Van Gerven op zoek naar een gezichtsbepalende woordvoerder die bij actualiteitenprogramma's kan uitleggen waarom het onderhands oprichten van een bv zonder tussenkomst van een notaris een slechte zaak is of wat de meerwaarde is van een notariële verklaring van erfrecht. 'Ik pretendeer niet dat ik dat moet doen', zegt hij er meteen bij. 'Ik wil liever een atypische, jonge man of vrouw die aan het grote publiek kan uitleggen wat we doen en waarom.'

DRAMA

De KNB-voorzitter vindt Van den Bergs opvatting over rechtszekerheid als kernboodschap van het notariaat te cynisch. Juist nu is er meer dan ooit behoefte aan de onpartijdige, onafhankelijke, deskundige notaris die op een betrouwbare manier afspraken vastlegt, aldus de voorzitter. 'Ik geloof er helemaal niets van dat mensen alleen maar willen gokken. Na alle financiële perikelen in de bancaire wereld zijn burgers op zoek naar een betrouwbare manier om hun rechtszekerheid te borgen. Als de rol van de notaris verder wordt uitgekleeft, gaan er geheid dingen mis, in de sfeer van erfenissen, in combinatie met aansprakelijkheid van de overledenen, noem maar op. Sommige politici vinden dat niet erg. Ze vinden dat de pechgevallen niet opwegen tegen de kostenreductie. Dat is een drama. Niet alleen voor die pechgevallen, maar voor de hele samenleving. Als mensen begrijpen wat er allemaal mis kan gaan bij het onderhands oprichten van een bv of bij het zomaar aanvaarden van een erfenis, dan hebben ze die paar honderd euro voor de notaris er graag voor over. Door onze registrerende taak kunnen wij voorkomen dat er achteraf allemaal lijken uit de kast vallen. En dat gaan we uitleggen.' ■